

Fraaie uitgave van Couperus' *Extaze* met illustraties van Carel de Nerée tot Babberich

Louis Couperus: Extaze. Een boek van geluk. Met een voorwoord van Bas Heijne, nawoord door Sander Bink, illustraties van Carel de Nerée tot Babberich; [Z.p.], 2023. September 2023, hardcover, 140 pagina's. Prijs: € 25,99 Uitgeverij HetMoet, ISBN 9789083312620,

Hoewel er weinig nieuw werk meer wordt gepubliceerd – ook al zijn er nog steeds bijvoorbeeld ongepubliceerde brieven – was er de laatste tien jaar wat nieuws te ontdekken als het gaat om geïllustreerde uitgaven van Couperus. Dit Couperusjaar is de beurt aan *Extaze*. Evert Veltkamp bespreekt deze fraaie, geïllustreerde uitgave



Louis Couperus en zijn werk blijven maar leiden tot inspiratie en ontdekkingen. Couperus brengt, zelfs honderd jaar na zijn dood lezers en kijkers nog in extase. Tien jaar geleden was dat in een ander jubileumjaar ook al zo. Saskia de Bodt inventariseerde in het jubileumjaar 2013 de geïllustreerde werken van Couperus.¹ Even daarna verscheen éindelijk een uitgave van *Fidessa* met voor het eerste de afbeeldingen van Bep Reith (1894-1974) van wie al wel veel eerder een geïllustreerde uitgave van *Psyche* was verschenen, namelijk in 1927.²

Maar in het Couperus-jubileumjaar 2023 verschijnt er dan opnieuw een boek van de schrijver met illustraties, en wel met die van de symbolistische, jonggestorven kunstenaar Carel de Nerée tot Babberich (1880-1909). De tekeningen waren al wel bekend, met name door publicaties van Dick Veeze en Sander Bink.³ Deze laatste schreef voor de nu verschenen geïllustreerde uitgave van *Extaze* een uitvoerig nawoord over illustrator en illustraties, terwijl Bas Heijne in een kort voorwoord inhoudelijk op het verhaal ingaat.

Bink heeft, als kenner en biograaf van De Nerée, een lezenswaardig nawoord geschreven. Hij ontvouwt dat volgens een aantekening van de kunstenaar in het familiearchief De Nerée, de illustrator zeven tekeningen bij *Extaze* heeft gemaakt. Zes daarvan werden al in 1910 publiekelijk tentoongesteld. De nog bestaande illustraties en een door de eerste Couperus-biograaf Van Booven in 1933 openbaar gemaakte tekening, waarvan de verblijfplaats onbekend is, worden alle in deze uitgave opgenomen. Bink maakt aannemelijk dat ze deels gebaseerd zijn op een vriendin van De Nerée: Clara Rijnbende (1881-1966) van wie De Nerée ook een portret maakte dat in de uitgave is opgenomen. Jammer is wel dat een aan Bink

bekende foto van Rijnbende hier niet is opgenomen. Als frontispice is een voorstudie voor een van de tekeningen gekozen die tot voor kort niet bekend was.⁴ Bink maakt ook aannemelijk dat Couperus en De Nerée elkaar gekend hebben, en dat de schrijver waarschijnlijk ook het werk van de illustrator kende.

De herkomst en huidige verblijfplaatsen van de illustraties worden vermeld, en indien bekend de provenance. Met provenance wordt de gedocumenteerde herkomst bedoeld. Het gaat dan niet alleen om de herkomst van de illustratie, maar ook wie het in de loop der tijd in bezit heeft gehad. In één geval is dat de tekening 'Finale' die in het bezit was van de kunstenaar Otto Verhagen [sr.] (1885-1951). Over die laatste meldt Bink dat Verhagen zelf ook De Nerée-achtige illustraties maakte bij werk van Couperus, met name bij *Psyche* waarvan in kleine oplage ook een drogenaaldets bekend is. Bink meldt echter niet dat de andere illustraties door Verhagen deels in origineel en deels als foto's nog bestaan in het exemplaar van de tweede druk van *Psyche* dat in bezit was van Verhagen zelf, ook al is de huidige verblijfplaats van de originelen van de daarin opgenomen foto's onbekend.⁵ Het ware te wensen dat de initiatiefnemer van deze uitgave, de voorzitter van het Couperusgenootschap Simon Mulder, eens zo'n uitgave van *Psyche* met die fraaie illustraties van Verhagen zou uitbrengen, zeker waar Bink eens opmerkte dat die van Verhagen soms misschien nog wel fraaier zijn dan die van De Nerée.⁶ In ieder geval is dit boek al een zeer waardevolle aanvulling op zowel de Couperus- als De Nerée-literatuur, bovendien op een prachtige wijze uitgegeven, en met de best denkbare tekst, namelijk zoals die is verzorgd door H.T.M. van Vliet, Oege Dijkstra en Marijke Stapert-Eggen voor de *Volledige Werken Louis Couperus* in 1990. Voor meer over De Nerée kijken we uit naar de te verschijnen biografie van dezelfde Bink. ♣ (Evert Veltkamp)

Noten

1. Saskia de Bodt: 'Couperus geïllustreerd', in: *Spiegel der letteren* 55 (2013) 3 (september), p.347-373.
2. Louis Couperus: *Psyche en Fidessa*. [S.l., 2014]. Hierin verscheen ook een artikel van De Bodt: 'Illustreren voor Couperus', in: id., p. 11-16, en een biografische schets van Reith: 'Over de illustrator B. Reith', in: id. p. 340-345.
3. Carel de Nerée tot Babberich: *De inkt is horribel: brieven en tekeningen*. [Nawoord door Dick Veeze]. Amsterdam, 1980, en: Sander Bink: *Carel de Nerée tot Babberich en Henri van Booven. Den Haag in het fin de siècle*. Zwolle, 2014 (verschenen bij de tentoonstelling in het Louis Couperus Museum, 9 november 2014 - 10 mei 2015).
4. Deze voorstudie bevindt zich in de collectie van de auteur.
5. Dit bijzondere Verhagen-exemplaar met de foto's van illustraties bij *Psyche* berust in de collectie van de auteur.
6. Sander Bink, 'De Psyche-tekeningen van Otto Verhagen, 1913-1919', op: rond1900.nl, 4 februari 2022.